

УДК: 37.011+140.8

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УНІВЕРСИТЕТІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ТА ЗАГРОЗ ХХІ СТОЛІТТЯ

НІКОЛАЄНКО С. М., доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України, ректор

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: rectorat@nubip.edu.ua

Анотація. *Сьогодні є актуальним розкриття тенденцій розвитку університетів в умовах глобальних викликів та загроз ХХІ ст. тому, що глобалізація значно посилила вплив на трансформацію національних систем вищої освіти. Використано комплекс методів: аналіз, синтез, узагальнення, порівняння. З'ясовано, що потребує удосконалення система фінансування університетів з урахуванням відмінностей між ЗВО; зміна умов вступу до ЗВО та модернізація освітньої галузі на прогностичних засадах, з урахуванням демографічної ситуації, тенденцій розвитку національної і світової економіки, потреб ринку праці, гострої конкуренції з боку європейських країн. Запропоновано створити систему залучення викладачів до роботи на передових підприємствах, навчально-наукових центрах, що дасть можливість посилити практичну підготовку; визнати одним із пріоритетних завдань підтримку молодого педагога, вченого, аспіранта, створення умов для успішної їх діяльності. З метою реалізації принципу «навчання протягом усього життя» переглянути традиційні форми і методи організації навчання. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розкритті шляхів реалізації запропонованих пропозицій.*

Ключові слова: *університет, глобалізація, тенденції розвитку, якість освіти, стандарти освіти, автономність, ЗНО.*

Актуальність. Наприкінці ХХ ст. у соціологічному лексиконі з'явився термін «глобалізація», що застосовується для позначення процесів і явищ планетарного масштабу в сфері економіки, політики, соціології, освіти. Сучасна теорія глобалізації в рамках основних проблем сьогодення акцентує увагу на співвідношенні загальнолюдського та національного в культурі, формуванні інтеграційних процесів із метою утворення єдиної світової культури. До того ж глобалізація значно посилила вплив на трансформацію наці-

ональних систем вищої освіти. Вона стала найфундаментальнішим викликом, з яким зіткнулася вища школа за всю понад тисячолітню історію існування. На думку В. Кременя [7], країна, що спроможна в умовах глобалізованого світу примножити свою інтелектуальну власність, сферу знань як субстанцію виробництва, зможе претендувати на гідне місце в світовій спільноті, бути конкурентоспроможною. Отже, актуальним є розкриття тенденцій розвитку університетів в умовах глобальних викликів та загроз ХХІ ст.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Зарубіжні дослідники П. Скотт і Д. Деланті [2] глобалізацію розглядають як чинник упровадження в університети елементів ринкової економіки, що нині змінює як національні, так і світову системи вищої освіти. Розкриттю тенденцій розвитку освіти у глобалізованому світі присвячена робота І. Каленюк [5]. З позиції чинника, що кардинально змінює такі основні складові освіти (організаційна структура, методи і форми навчання, викладацький склад) розглядає глобалізацію Н. Балабанова [1]. І. Силадій [10] у глобалізації вбачає нагальну потребу модернізації системи освіти в напрямі підготовки конкурентоспроможного фахівця. Проте, нині у науковій літературі не існує достатньо досліджень щодо актуальних проблем вищої освіти і науки, узагальнення українського та світового досвіду забезпечення якості в формуванні сучасного фахівця.

Мета статті – розкрити тенденції розвитку університетів, посилення конкуренції між ними в умовах глобальних викликів та загроз ХХІ ст. Під час дослідження використано комплекс **методів**, зокрема: аналіз, синтез, узагальнення, порівняння.

Результати дослідження та їх обговорення. Найважливішим аспектом нового курсу всієї системи вищої освіти України є обов'язок академічного співтовариства служити розвитку країни, а не якимось ефемерним цілям інтеграції чи щось інше. На нашу думку, університети повинні посилювати свою відповідальність за економічне, культурне і загальне благополуччя суспільства. Адже світовий досвід еволюції провідних університетів США, ЄС, Китаю, Японії та багатьох інших країн переконливо доводить, що рушієм інтенсивного інноваційного розвитку країни стає також і розбудова висо-

коконкурентних дослідницьких університетів.

У сучасну концепцію міжнародної конкурентоспроможності університетів, розроблену відомим економістом Д. Салмі [9], покладено ідею так званих ключових факторів становлення університету світового класу, до яких належать: концентрація талантів, достатність ресурсів, ефективне управління.

Аналіз цих складових, глобальні тенденції у сфері вищої освіти та масштаб трансформацій суспільних відносин сформуvalи низку факторів міжнародної конкурентоспроможності університету в глобалізованому світі: селективність у доборі студентів і професорсько-викладацького складу; системну інтеграцію дослідницької та освітньої діяльності; здійснення проривних досліджень; диверсифікацію джерел фінансування, зв'язки з бізнесом та розбудову інфраструктури [4].

Загострення конкуренції, негативна демографія, деградація індустріальної економіки, особливо українського села, правові, політичні, економічні, матеріальні та технологічні виклики тощо носять не випадковий, а системний характер. Глобальна дискусія про перспективи і зміни в університетах часто йдуть, на жаль, мимо нашої країни. В суспільстві, у владних коридорах домінують думки, підігріті засобами масової інформації, про українську науку і вищу освіту як неякісну, відсталу. Весь час неправомірно наголошується на великій кількості закладів вищої освіти, коледжів та студентів.

Під гаслами боротьби за якість навчання університети позбавляються своїх фундаментальних автономних прав, зокрема самостійно не відбирають абітурієнтів, навіть не можуть заповнити вільні бюджетні місця. Зменшення охоплення студентів стипендіальним забезпеченням

в умовах поширеної бідності не дозволяє підтримати талановитого студента. Відсутність житла для викладачів та сучасних гуртожитків позбавляє перспектив молодих вчених. Наявні тенденції бюрократизувати процес захисту дисертацій, отримання вчених звань. До того ж, державне фінансування вищої освіти є недостатнім, адже на освіту виділяється ледь більше 6 % ВВП, а вища освіта отримує лише кошти на заробітну плату і частково комунальні послуги, дещо на науку.

Світові тенденції свідчать, що передові країни не згортають підтримку університетів, а продовжують інтенсивний розвиток вищої освіти, практично переходять від освіти елітарної, до освіти масової та якісної. Як зазначають М. Кроу та В. Дебарс [8], орієнтація провідних американських університетів на навчання виключно еліти, супер обдарованих дітей, вичерпала себе. Нові глобальні виклики, розвиток сучасних інформаційних та біотехнологій вимагають більш широкого залучення до навчання різних верств населення.

В Україні домінують протилежні тенденції. Нині вже нараховується близько 310 студентів на 10 тисяч населення, що майже в двічі менше, ніж в США, Японії, Росії, європейських країнах. Вищу освіту в Україні за рахунок бюджету здобуває не більше 23 % молоді певної вікової категорії, близько 42 % – випускників шкіл. А якщо ж проаналізувати динаміку вступу на перший курс бакалаврату за останні п'ять років, то державне замовлення зменшилося майже в двічі з 114 013 осіб у 2014 р. до 68 610 у 2018 р. [3].

Не витримує критики теза про велику кількість університетів в Україні. У країни, які входять до Великої двадцятки, зокрема – США, Канада, Франція, Японія, Росія мають меншу кількість населення на

один виш. Наприклад, в Україні один виш припадає на 146 179 населення, а в США – 98 616, Франції – 116 981. Звичайно тут відіграють роль число студентів із-за кордону, виїзд молоді на навчання закордон і т.д. Проте це не означає, що в Україні всі виші дають якісну освіту. Потрібен реальний аналіз ситуації і виважені дії щодо оптимізації структури ЗВО, усунення дублювання спеціальностей, поліпшення матеріально-технічної бази.

Нині громадськість турбує недосконалість положень Закону України «Про вищу освіту» щодо Умов прийому, наявності широкого конкурсу, що веде до подрібнення спеціальностей. Так, постановою Кабінету Міністрів України від 11 липня 2018 р. № 556 передбачено прийом бакалаврів у кількості 78,9 тис. осіб, магістрів – 68,1 тис. осіб. Фактично набрано на 8 тис. осіб менше, що посилює соціальну напругу в суспільстві.

Водночас, згідно зі ст. 72 Закону України «Про вищу освіту» загальний обсяг державного замовлення на підготовку молодших бакалаврів та бакалаврів, магістрів на перший курс у 2018 р. мусив становити не менше 51 % від кількості випускників загальноосвітніх навчальних закладів. Отже, якщо взяти число випускників середньої школи, то державне замовлення в 2018 р. повинно становити близько 102 тис. місць, що на 23,2 тис. менше від визначеного Законом. Таке рішення поглиблює кадрову кризу, призведе до закриття низки спеціальностей, необхідних економіці України.

З іншого боку ст. 72 Закону України «Про вищу освіту» передбачає, що в Україні за рахунок державного замовлення повинно навчатися не менше 180 студентів на 10 тис. населення, що означає наявність на кожному курсі не менше 120 тис.

студентів-бюджетників, чого ми, на жаль, не спостерігаємо.

Нераціональною є урядова заборона Міністерству освіти і науки здійснювати перерозподіл бюджетних місць між галузями знань, спеціальностями, що призводять до невиконання держзамовлення. Велике нерозуміння у науково-педагогічних працівників викликає постійне намагання скорочувати державне замовлення на економічні, правознавчі спеціальності, що призводить до того, що діти з малозабезпечених сімей взагалі не можуть здобути ці професії. Ці спеціальності стають доступними лише дітям із заможних сімей, що протирічить нормам статті 53 Конституції України.

Обмеження доступу молоді, населення до знань, до вищої освіти є невинуватим. Відсутність в університетах необхідних коштів на комунальні послуги, низькі заробітні плати викладачів, лаборантів, інженерів-дослідників, техпрацівників, застаріла навчальна та наукова база, недосконала система вступу ведуть до масового відтоку молоді за кордон.

На нашу думку, варто взяти за приклад ідею М.Кроу і В.Дебарса про новий американський університет для нашої вищої школи, яка нині зусиллями окремих владців спрямовується в зворотній бік. Маючи об'єктивне зниження рівня підготовки абітурієнтів, в умовах деградації школи, демографічної кризи колективи університетів мусять створювати такі творчі умови, які б допомогли студенту навчатись, здобувати знання, їх застосовувати, йти від простого вирівнювання знань до прогресивного розвитку, які дозволили б університетам, в свою чергу, бути конкурентоздатними, а країні, молоді заможнішими й багатшими.

Перед університетською спільнотою сьогодні постають важливі

завдання: змінювати профорієнтаційну маркетингову політику, йти до абітурієнта, працювати із бізнесом, розвивати дистанційну освіту, залучати до навчання дорослих, сповна використовувати свій потенціал. На часі рішучі зміни всієї системи профорієнтації, яку слід починати хоч із 7-8 класів, розвертати систему вузівських ліцеїв, науково-консультативних центрів, гуртків тощо.

Дискримінаційною залишається політика щодо доступу до вишів сільської молоді. Більше половини дітей із села взагалі не пробують навіть вступати до університетів, а за державним замовленням їх навчається менше 15 %. У 2018 р. по Україні лише 28 % абітурієнтів були вихідцями з села. При цьому лише третина від загальної кількості абітурієнтів із сільської місцевості скористались так званим сільським коефіцієнтом, що підтверджує тезу про недосконалість умов прийому до закладів вищої освіти.

Нині такі галузі економіки як агробіологічна, машинобудівна, ветеринарна, харчова, інформаційні технології, енергетика, гуманітарна сфера розвиваються настільки динамічно, що на деяких спеціальностях зміст освіти оновлюється майже за півроку – рік. Тому університети, на наш погляд, мають вибудовувати таку взаємодію, стратегію і тактику з виробництвом, бізнесом, щоб не відстати від життя. Слід добиватись по всім напрямкам розвитку такої співпраці, практичного злиття із своєю галуззю, щоб не лише встигнути за змінами, а ще й спробувати йти попереду них.

Аналіз свідчить, що фінансування на наукові дослідження університетів в розмірі 1-2 % від їхнього бюджету є явно недостатнім, адже Законом України «Про вищу освіту» визначено, що національний ЗВО має право отримувати на пріоритет-

них засадах кошти для провадження наукової і науково-технічної діяльності, проведення фундаментальних та прикладних наукових досліджень, виконання наукових програм, проєктів державного значення в обсязі не менш як 10 % коштів, що виділяються на його утримання. При цьому дослідницькі виші мають отримувати базове фінансування за окремою бюджетною програмою Державного бюджету України на провадження наукової діяльності в обсязі не менш як 25 % коштів, що передбачаються на його утримання, для проведення наукових досліджень, підтримки та розвитку їх матеріально-технічної бази.

Для повної характеристики порівняймо фінансування ЗВО в Україні та світі. Загальні витрати з державного бюджету на вищу школу в Україні у 2018 р. складають близько 19,5 млрд. гривень, тобто 696 млн. дол. А бюджет лише одного Гарвардського університету – 36,7 млрд. дол., Університету штату Айова – 1,4 млрд. дол., Варшавського університету наук про життя – 137 млн. дол. Звідси говорити про рівність умов, конкурентоздатність українських вишів дуже складно.

Світові тенденції свідчать, що попри всі динамічні зміни, в центрі системи освіти все таки залишиться високопрофесійний викладач, здатний допомогти сформувати студенту його траєкторію розвитку. Підтримка педагога, вченого, створення умов для успішної діяльності, розвитку талантів – одне із основних завдань вищої школи України. Забезпечення інформацією, необхідним обладнанням, елементарними побутовими умовами, гідною заробітною платою – обов'язок держави і керівництва університетів.

Щоб глибше зрозуміти, які чинники впливають на мотивацію до праці викладачів, проаналізуємо ди-

наміку росту заробітної плати науково-педагогічних працівників в Україні за останні п'ять років та порівняймо її з оплатою праці вчителів. У 2005-2010 р. викладач вишу отримував в двічі більшу зарплату за вчителя, а сьогодні ця різниця складає ледь 30 %. Середня зарплата професорів в Україні складає приблизно 321 долар США на місяць. Водночас заробітна плата викладачів у США (9 500 дол.), Німеччині (4 200 дол.), Польщі (1 100 дол.), Китаї (1 000 дол.) у десятки разів вища.

Зауважимо, що впродовж останніх років державою фінансувалися лише заробітна плата і третина потреби вишів на комунальні послуги. На утримання і оновлення матеріально-технічної бази, що в більшості ЗВО уже застаріла і вимагає оновлення, на забезпечення витратними матеріалами і послугами для освітнього процесу, на протипожежну безпеку, на підручники кошти вже давно не виділялись. В цих умовах науково-педагогічний колектив Національного університету біоресурсів і природокористування України сконцентрував свої зусилля на співпраці із бізнесом, створенні науково-виробничих центрів, де б викладачі та студенти могли б застосовувати свої знання, здобувати необхідні компетенції. Нині діє 3 таких Центри, а за рахунок бізнесу придбано різноманітного обладнання за останні три роки майже на 12 млн. грн.

Ведучи мову про наявні виклики для університетів України, зазначимо, що дуже швидко ми можемо стати свідками проникнення штучного інтелекту не тільки у виробництво, а й у освітню сферу. Це потребує великих затрат. Навряд чи держава в найближчий період зможе профінансувати ці зміни і тут без взаємовигідних, тісних контактів із виробничниками університети нічого не досягнуть.

В ухваленому 25 травня 2018 р. Паризькому комюніке – конференції міністрів освіти Європи, стверджується, що протягом наступних двох десятиліть підвищення якості освіти, її відповідності потребам суспільства, буде основою для розвитку всієї системи. Особлива увага буде приділена цифровому та змішаному навчанню, дигіталізації всього освітнього процесу. Нагадаємо, що транснаціональні компанії світу (Apple, Sony та ін.) ініціювали в минулому році підготовку доповіді, присвяченої розвитку вищої освіти (NMC Horizon Report > 2017 Higher Education Edition). Розробники доповіді виділили різнострокові групи трендів розвитку – один-два роки; три-п'ять років та довгострокові – більше 5 років. Так, на першому етапі автори проекту прогнозують активний розвиток нових форм змішаного навчання, які поєднують очне навчання та онлайн освіту, говорять про «перевернуте» навчання, коли студент самостійно вивчає матеріал, а потім уже обговорює його із викладачем.

Середньострокова програма передбачає більшу увагу на інструменти оцінки результатів навчання. На зміну класичним лекціям приходить активна взаємодія студентів не тільки з викладачами, а і бізнесом, роботодавцями. Певним чином тут можна говорити про дуальну освіту.

У довгостроковій перспективі очікується, що університети стають своєрідними інноваційними центрами, коли освітній процес переплітається із розробкою нових технологій, інновацій. У навчальний процес все більше приходять критичне мислення, орієнтація на вирішення конкретних проблем галузі, групову та проектну діяльність, запровадження унікальних навчальних траєкторій кожного студента [6].

Ми спробували описати можливий напрямок намічених змін. Але на практиці часто буває не так. Із-за консерватизму, небажання змінюватись, йти в ногу з часом, відсталість матеріально-технічної бази наша освіта, на жаль, стрімко втрачає свої позиції. Молодь все більше вибирає іноземні виші. Більше 80 тис. українців нині навчаються за кордоном, особливо тут активно працюють наші сусіди – Польща, Росія, Угорщина, Словаччина та і увесь Євросоюз.

В цих умовах університети мусять активно перебудовуватись, удосконалюватись, йти в ногу з інноваціями, постійно шукати взаємовигідні зв'язки із бізнесом, виробничниками. Потребує вдосконалення система контролю за якістю навчального процесу, створення спеціальних механізмів (внутрішніх систем ЗНО), які б унеможливили профанацію і псевдоосвіту в університетах.

Реального оновлення потребує і міжнародна співпраця, знання викладачами і студентами іноземних мов, міжнародних правил та стандартів. Напевне, Уряду доцільно не тільки декларувати перехід на навчання іноземним мовам, а і профінансувати ці нововведення.

Наголосимо, що саме життя диктує колективам сучасних університетів зміну всієї філософії освітньої, наукової роботи, переорієнтацію на сучасні інноваційні технології, покликані не лише забезпечити населення країни сучасними засобами існування, енергією і білками, дати гуманітарне підґрунтя життя, а і сформувавши в студентства науковий світогляд, високу екологічну культуру, розуміння раціонального харчування, здорового способу життя, виробництва якісних продуктів.

Гостра демографічна криза, економічні труднощі примушують замислитись над невикористаними резервами, зокрема над реалізацією

принципу «навчання протягом усього життя». Ні для кого не секрет, що за кордоном пенсіонери, старші люди успішно здобувають нові спеціальності. В нас університетська освіта традиційно прив'язана, переважно, до молоді. Але ж це неправильно, бо час змін викликає потребу постійної перепідготовки і більше – зміни професії [6].

У світі останнім часом побутує думка про те, що в деяких галузях, зокрема в інформаційних технологіях, немає потреби фахівцям отримувати базову вищу освіту. Це тривожні тенденції для університетів і про них слід пам'ятати. Університет без бібліотеки, приміщень, лабораторій може стати реальною справою.

На думку багатьох лідерів університетської освіти, новаторів, бізнесу традиційна взаємодія із студентством «лектор-аудиторія» поступово старіє і потребує змін та вдосконалення. Великої конкурентності набуває дистанційне навчання, онлайн освіта, які швидко замінюють традиційну заочну форму навчання, впевнено йдуть і на стаціонар. Ми бачимо, що деякі студенти, особливо які вже працюють, можуть самі поділитись знаннями із викладачами. У майбутньому частину нових знань студенти будуть освоювати самостійно, а решту опрацьовувати з викладачем-лектором, який допоможе розібратися із усіма труднощами студентам, допоможе сформулювати індивідуальну траєкторію навчання.

Висновки та пропозиції. Отже, беручи до уваги стан справ у системі вищої освіти України, розуміючи важливість викликів у глобальному, геополітичному та національному вимірі вважаємо, що:

1. Потрібно визначити обсяг базового фінансування від реальної потреби університетів на підставі поданих ним розрахунків, перейти від фінансування державного замо-

влення до реалізації конституційного права громадян на вищу освіту;

2. Доцільно відмінити зовнішнє оцінювання на всі спеціальності при вступі в магістратуру, адже це функція виключно університету, внести відповідні зміни до Закону «Про вищу освіту» та відмовитися від «широкого конкурсу» при вступі шляхом доведення фіксованого обсягу державного замовлення залежно від потреб економіки, обмежити кількість поданих заяв до університетів, вдосконалити механізм прийому до ЗВО, зберігши механізм ЗНО при вступі на місця державного замовлення, при цьому вступ на контрактну форму можливий шляхом конкурсного відбору вишами. Удосконалити механізм вступу до університетів відповідно до діючого законодавства дітей із сільської місцевості шляхом уведення відповідних квот на певні спеціальності;

3. З метою задоволення потреб вітчизняної економіки у кваліфікованій робочій силі та з огляду на те, що зміст освіти в Україні розвивається, модернізація освітньої галузі має здійснюватися на прогностичних засадах, з урахуванням демографічної ситуації, тенденцій розвитку національної і світової економіки, потреб ринку праці та поєднувати в собі прогресивні ідеї міжнародного виміру з національними цінностями;

4. Доцільно створити в кожному регіоні групи із числа депутатів місцевих рад, громадськості, бізнесу, науковців, освітян, які б внесли пропозиції щодо реорганізації діючих вищих навчальних закладів, об'єднання їх зусиль;

5. Варто враховувати у розрахунках бюджетного фінансування відмінності між ЗВО. Розробити формулу фінансування, яка враховує індекс інфляції, непередбачуване багаторазове підняття комунальних тарифів, постійне зростання цін на

товари і послуги упродовж бюджетного року. Відмовитись від урахування у формулі фінансування результатів ЗНО, що може суттєво вдарити по технічним, аграрним, природничим, фізико-математичним спеціальностям;

6. Слід створити систему залучення викладачів до роботи на передових підприємствах, підтримати створення навчально-наукових центрів, що дасть можливість педагогам не відставати від реального життя;

7. Визнати одним із пріоритетних завдань держави підтримку педагога, вченого, аспіранта, створення умов для успішної їх діяльності, розвитку талантів як важливого чинника підвищення якості системи освіти України. Дозволити ЗВО використовувати власні ресурси для будівництва житла;

8. З метою реалізації принципу «навчання протягом усього життя», реформувати діяльність академії наук, переглянути традиційні форми і методи організації навчання, суттєво поліпшити роботу над змістом освіти, посилити психолого-педагогічне забезпечення вищої школи.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розкритті шляхів реалізації пропонуванних пропозицій.

Список використаних джерел

1. Балабанова Н. Суспільство знань та інновацій: шлях до майбутнього України. Київ : Арістей, 2005. 104 с.

2. Деланти Д. Новые модели университетов. URL: // <http://socio.tamp.RU/1.htm>.

3. Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>. (дата звернення: 15.12.2018).

4. Павленко А. Ф., Антонюк Л. Л., Василькова Н. В., Ільниць-

кий Д. О. та ін. Дослідницькі університети: світовий досвід та перспективи розвитку в Україні : монографія. Київ : КНЕУ, 2014. 350с.

5. Каленюк І. С. Університети в координатах глобального розвитку. *Вища школа*. 2009. № 9. С. 5–11.

6. Кремень В. Навчитися вчитися URL : http://naps.gov.ua/ua/press/about_us/1431/ (дата звернення 02.01.2018).

7. Кремень В. Філософія освіти XXI ст. *Персонал*. 2003. № 1. С. 8–13.

8. Кроу М., Дебарс В. Модель нового американського університету. *Высшая школа экономики*, 2017. 440 с.

9. Салми Дж. Создание университетов мирового класса. М. : Весь Мир, 2009. 132 с.

10. Силадій І. Розвиток освіти в контексті основних викликів глобалізації. *Вища освіта України*. 2014. № 4. С. 34–38.

References

1. Balabanova N. (2005). *Suspilstvo znan ta innovatsii: shliakh do maibutnoho Ukrainy* [Society of knowledge and innovations: The Way to the Future of Ukraine]. Kiev, Ukrainian : Aristei, 104.

2. Delanty D. *Novye modely unyversytetov* [The new models of universities]. URL: // <http://socio.tamp.RU/1.htm>. Russian.

3. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy* [The state statistics service of Ukraine]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. Ukrainian.

4. Pavlenko A. F., Antoniuk L. L., Vasyilkova N. V., Ilnytskyi D. O. та ін. (2014). *Doslidnytski universytety: svitovyi dosvid ta perspektyvy rozvytku v Ukraini*: monohrafiia [The research universities: global experience and development Prospects in Ukraine]. Kiev, Ukrainian: KNEU, 350.

5. Kaleniuk I. S. Universytety v koordynatakh hlobalnoho rozvytku [The universities in the coordinates of global development]. High school. 2009. № 9, 5–11.

6. Kremen V. Learn to learn. URL : http://naps.gov.ua/ua/press/about_us/1431/. Ukrainian.

7. Kremen V. Filosofiia osvity XXI st. [Philosophy of education XXI century]. Personnel. 2003. № 1, 8–13.

8. Krou M., Debars V. Model novoho amerykanskooho universytetu [The model of a new American

University]. Higher School of Economics. 2017. 440.

9. Салми Dzh. (2009). Sozdanye unyversytetov myrovoho klassa [The creation of world-class universities]. Moscow, Russia :Ves Myr,132.

10. Syladii I. Rozvytok osvity v konteksti osnovnykh vyklykiv hlobalizatsii [The development of education in the context of the main challenges of globalization]. Higher education of Ukraine. 2014. № 4, 34–38.

DEVELOPMENT TENDENCIES OF UNIVERSITIES IN THE CONDITIONS GLOBAL CHALLENGES AND THREATS OF THE XXI CENTURY Nikolaenko S. M.

Abstract. *Currently, the disclosure of trends in the development of universities in the context of global challenges and threats of the 21-st century is relevant, to due to the fact that globalization has significantly increased the impact on the transformation of national systems of higher education. A complex of methods was used: analysis, synthesis, generalization, comparison. It was founded the finance system of universities needs to be improved, taking into account the differences between universities; the conditions of entry to higher education and the modernization of education in the forward-looking basis, taking into account the demographic situation and trends in the development of national and world economy, the labor market needs. It was proposed to create a system of attracting pedagogues to work at advanced enterprises, educational and research centers, which will give the opportunity to keep up; to recognize as one of the priority tasks the support of a pedagogues, scientist, graduated student, the creation of conditions for their successful activity, the development of talents as an important factor in improving the quality of the education system of Ukraine. In order implementation of the principle of «lifelong learning» are reviewed the traditional forms and methods of organization of education. Prospects for further research are seen in the disclosure of ways to implement proposals.*

Key words: *university, globalization, development trends, quality of education, standards of education, autonomy, university.*